Pyyntönne 2.11.2017 / Työ 2.0 –hankkeen näkemys hallintotyön muutokseen

Hyvä hallinto on kansalaisten, yritysten ja organisaatioiden palvelu, jonka tulee muuttua maailman muuttuessa. Tulevaisuusselonteossa tunnistetut megatrendit koskevat siis myös hallintotyötä. Millä aikavälillä ja intensiteetillä muutos näkyy, riippuu paljon siitä, mistä tehtävästä puhutaan.

Valtionhallinto jakautuu yhä selkeämmin kahteen osaan. Yhtäältä on suhteellista osuuttaan kokonaisuudesta kasvattava turva–ala, jota edustavat mm. kenttätyötä tekevät poliisit, tulli sekä raja- ja puolustushallinto. Tämä virkamieskunta turvaa tärkeää yhteiskuntarauhaa ja pitää osaltaan yllä yhteiskunnan toimivuutta. Valtion henkilöstömäärä on vähentynyt, mutta samalla sen merkitys yhteiskunnan muutoksen tekijänä on kasvanut. Tämä joukko on ratkaiseva juuri selonteossa tunnistettujen trendien, kuten alustojen rakentumisen ja uusien ekosysteemien syntymisen kannalta. Kun tämä joukko uusiutuu, on yhä oleellisempaa, keitä he ovat eli millä osaamisella, asenteella ja kyvyllä toimitaan. Julkinen sektori saa myös hoitaakseen yhä kompleksisempia asioita – sellaisia, joita emme ole aikaisemmin osanneet nähdä olevan olemassakaan ja joita voidaan ratkaista vain sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä. On siis yhä tärkeämpää, että julkisen vallan käyttäjät ymmärtävät uuden maailman logiikkaa.

Älykkäät robotit, erilaiset keinoälysovellukset ja lohkoketjuteknologia tulevat poistamaan myös hallinnosta sellaista työtä, jota monet ihmiset tällä hetkellä tekevät. Jopa lakien valmistelua voidaan jatkossa tehdä tekoälysovelluksilla. Virkamiesten tehtäväksi noussevat asiat, joita ei voi kuvata valmiina prosesseina ja "jos näin niin sitten noin"- loogisina ketjuina. Hallinnosta poistuu työpaikkoja, mutta samalla todennäköisesti syntyy uutta, uudenlaista lisäarvoa tuottavaa työtä.

Työn murroksessa on kyse myös siitä, minkälaiseksi haluamme tulevaisuutemme tehdä. Työ 2.0-prosessilla parannetaan valtion organisaatioiden ja virkamiesten valmiuksia kohdata työn murroksen mukanaan tuomat haasteita ja mahdollisuuksia. Uudelleentarkastelun kohteena ovat johtaminen, toimintatavat, toimintaympäristöt, osaaminen ja ICT:n hyödyntäminen. Ratkaisut eivät löydy pelkästään johtajista ja johtamisesta, vaan kaikki piilossa oleva potentiaali tarvitaan käyttöön. Asiantuntijoista tulee entistä enemmän asiajohtajia ja palvelumuotoilijoita. Myös valtionhallinnon työtä siirtyy yhä enemmän tehtäväksi erilaisiin hallinnolliset rakenteet ylittäviin verkostoihin. Kompleksisten ja toisiinsa kytkeytyneiden ongelmien maailmassa tarvitaan viranomaisten ja virkamiesten yhteistoimintaa ja hyvin monenlaisten osaamisten luovaa yhdistämistä.

Julkisen sektorin rooli alustojen tarjoajana, esteiden poistajana ja kehityksen mahdollistajana tulee korostumaan. Mahdollistajan roolissa toimiminen edellyttää aivan erilaista kyvykkyyttä kuin hallinnollisten prosessien ylläpito ja kehittäminen. Yhä tärkeämpää on, että hallinnossa ymmärretään erilaisten systeemien toimintaa ja osataan rakentaa yhteyksiä eri toimijoiden välille. Aina emme tarvitse uusia rakenteita, vaan ennen kaikkea uusia toimintamalleja, joilla ratkaista hallinnonalarajat ylittäviä ongelmia.

Virkamiesten tulee yhä enemmän ottaa vastuuta myös oman toimikenttänsä yli menevistä asioista eli olla kiinnostunut toimintansa vaikutuksesta kokonaisuuteen. Asiakkaiden kokeman hallinnollisen taakan ja organisaatiokitkan minimointi edellyttää toimivaa yhteistyötä eri viranomaisten välillä.

Digitalisaatio muuttaa kaikenlaisten töiden tekemistä, myös hallintotyön. Kyse on ajattelu- ja toimintatavan muuttamisesta, jota tuetaan uutta teknologiaa hyödyntämällä. Digitalisaatio ei kuitenkaan onnistu siiloista käsin, vaan edellytyksenä on, että hallinnossa luovutaan osaoptimoivasta toimintatavasta ja sitä tukevista ohjausmalleista tuoden tilalle uusia, eri toimijoiden välisiä yhteistyömuotoja. Myös yksityisen sektorin ja hallinnon asiakkaiden eli kansalaisten tulee olla kiinteästi mukana.

Myös budjetointi- ja ohjausprosessit tulee saada tukemaan hallinnolliset rajat ylittävää tekemistä. Rakenteita ja lainsäädäntöä tarvitaan jatkossakin, mutta niiden tulee luoda ennustettavuutta ja toimia pikemminkin esteiden poistajina kuin niiden luojina. Demokratianäkökulmasta julkisen vallan tehtävä on tarjota kansalaisille alustoja, jotka kutsuvat ihmiset mukaan.

Ylijohtaja, osastopäällikkö Juha Sarkio

Kehittämispäällikkö Virpi Einola-Pekkinen

Jakelu Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

Tiedoksi Alivaltiosihteeri Tuomas Pöysti
VKO